

Kunst doet leven

Het Doku.Arts-festival in Amsterdam toont uitsluitend docu's over kunst en cultuur. Een vooruitblik met zwaartepunt Graham Greene.

Door Oliver Kerkdijk

Wat de media er ook van maken, de toevalstreffers *Bowling for Columbine* en *Être et avoir* zeggen weinig over de situatie in documentaireland. Vrijwel alle docu's worden bij voorverkoop aan producenten, omroepen en subsidieverstrekkers in het corset van vast en handzaam *format* geperst. Of na festivalroulement voor televisie-uitzending drastisch ingekort. In anderhalf decennium is het aantal documentaires over sociale misère bovendien inflationair toegenomen. Zijn er niet ook nog andere onderwerpen, eigenzinnigere vormen? De Duitse filmmaker Andreas Lewin dacht het zijne van de ontwikkelingen en deed een concrete tegenzet: het Doku.Arts International Festival for Films on Art.

In Berlijn ontstaan en nu naar Amsterdam verhuisd, richt Doku.Arts zich op documentaires over kunst en cultuur in de brede disciplinezin van de term. Schrijvers, regisseurs, schilders, componisten, beeldhouwers, fotografen, architecten, musici et cetera zijn de lijdende voorwerpen in de films op dit aangenaam kleinschalige festival dat van 4-8 juni plaatsvindt in het Filmmuseum. Niet alleen de specifieke themafocus onderscheidt Doku.Arts van andere docufilmfestivals: ook vorm en lengte van de films zijn aandachtspunten. Veel door/voor tv-zenders ge(co)produceerde docu's zijn de facto vaak niets anders dan kale *biopics*, bijgepunte Wikipedia-lemma's met lichtbeelden, verkapte achtergrondreportages over actuele kwesties. De dieper gravende *documentaire d'auteur* met de blik op minder courante zaken raakt steeds meer gemarginaliseerd.

Het kan anders, zegt Lewin met zijn festival. Een klassieke BBC-documentairereeks over de Britse auteur Graham Greene wordt in extenso vertoond. Bescheiden gebudgetteerde *direct cinema* zit Duitse fijnproeversliteratoren (Hilde Domin, Michael Hamburger) op de huid. Een indringende film over de Franse regisseur Maurice Pialat – de heimelijke favoriet van festivalchef Lewin – behoort er tot de kroonjuwelen. Kortom, Doku.Arts biedt zinnige alternatieven.

Op vrijdag 6 juni kan de Doku.Arts-bezoeker een bijzondere gebeurtenis bijwonen: de integrale vertoning van *The Graham Greene Trilogy*. De in 1993 voor het BBC-programma *Arena* gemaakte film in drie delen van een uur (*England made me/The dangerous edge/A world of my own*) inventariseert leven en werk van de Britse succesauteur uit Berkhamsted, Hertfordshire. Regisseur Donald Sturrock en zijn redactie eren de fascinerende kameleon van de twintigste-eeuwse literatuur met een prachtig portret dat veel wegheeft van een wereldreis. Naar eigen zeggen was Graham Greene (1904-1991) auteur van een tweesporenoeuvere: dat van 'serieuze' literatuur op perron 1 en 'entertainments' op perron 2. Romans als *The end of the affair* (anatomie van een overspel) en *A burnt-out case* (zelftherapeutische herbezinning in fictie) hebben met de treinthriller *Stamboul train* en de spionageparodie *Our man in Havana* de Greeneiaanse taaltransparantie, precisieformuleringen en aardse personages gemeen. Aan veroudering zijn de meeste van z'n pennevruchten – Greene schreef alles met de hand in piepkleine letters – nauwelijks onderhevig.

Maar wie was de mens Greene? Een Britse schoolmeesterszoon met ontsnappingsneurose. Een zoekende figuur. Een globetrotter die worstelde met huwelijkse trouw. Een spijtoptante katholiek met geloofstwijfel (*'I have, I'd say, less and less belief, but my faith says that I'm wrong'*). Een beroeps-Casanova die geheimagentje speelde voor MI5 en zich op zijn post in

Sierra Leone vooral zorgen maakte over het gebrek aan condooms voor privégebruik. *'I am my books'*, zei Greene ooit. Zelfkennis is de bron van alle wijsheid.

The Graham Greene Trilogy verheldert een schrijversleven zonder het mysterie daarin volledig te onttakelen. Sturrocks triptiek is de zeldzaam geworden uitzondering op de regel dat het medium televisie documentaires simplificeert, artistiek onschadelijk maakt. Kosten noch moeite werden zoals dat heet gespaard om in ieder aspect van deze opmerkelijke schrijverscarrière te duiken, om ex-geliefden, familieleden, collegae en over alle vier windstreken verstrooide vrinden aan de tand te voelen. Dat levert nu eens gedenkwaardig geestige, dan weer melancholiek bespiegelende momenten op. Spijtige omissie is een passage over Greenes geserreerde filmkritiek; ergens in de BBC-redactionele vergaderingen verdwenen waarschijnlijk. Enige daadwerkelijk storende valse noot in de rijke partituur is zelfverklaarde literatuurpauze Anthony Burgess, die er bijna met zichtbare afgunst op los schampert over Greenes werk, mentaliteit en engagement.

In 1966 betrok Greene een sober flatje aan de haven van het Franse Antibes. Beneden zijn raam dobberden kalm de plezierjachtmasten. De literaire *inner circles* waren prettig ver weg. Wijn, wodka en het eten in restaurant *Chez Félix* smaakten voortreffelijk. Met de Française Yvonne Cloetta onderhield hij wellicht de gezondste relatie van zijn leven. Dat tweekamerappartementje in de Résidence des Fleurs zou altijd Graham Greenes thuishaven in den vreemde blijven.

Doku.Arts Internationaal Festival voor Films over Kunst: 4-8 juni 2008, Filmmuseum, Amsterdam. www.doku-arts.de